

Відгук отримано
12.05.2021р
Голова спеціалізованої
вченої ради ДФФ 26.133.012
проф. Хоружі Людмили Л. Л.

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.012 у
Київському університеті
імені Бориса Грінченка
доктору педагогічних наук,
професору
завідувачу кафедри теорії
та історії педагогіки
Педагогічного інституту
Хоружі Людмили Леонідівні

Відгук

офіційного опонента **Лавриченко Наталії Миколаївни**, доктора педагогічних наук, професора кафедри іноземних мов та методики викладання Глухівського національного університету імені Олександра Довженка на дисертаційну роботу **Дурдас Алли Петрівни «Система оцінювання якості університетської світи у Французькій Республіці»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Науки про освіту (Освітні, педагогічні науки), галузь знань 01 Освіта (Освіта/Педагогіка).

Актуальність дисертаційного дослідження та зв'язок з планами відповідних галузей наук. Якість освіти тісно пов'язана з якістю життя, позаяк прямо чи опосередковано впливає на індекси здоров'я, сімейного, громадського життя, матеріального добробуту, політичної стабільності, гарантій роботи, політичної свободи, гендерної рівності. Відтак кожна країна, яка прагне сталого розвитку, має дбати про забезпечення якості як безумовний пріоритет. Актуальність цього дослідження для України зумовлює також активна фаза освітніх реформ, спрямованих на приведення у відповідність якісних показників національної освіти до європейських стандартів. Такими є зобов'язання, які Україна взяла на себе, підписавши низку євроінтеграційних документів і Болонську декларацію. Зазначимо, що у поданій до захисту дисертації ці проблеми тією чи тією мірою порушені авторкою, тому актуальність обраної проблеми дослідження є обґрунтованою.

Актуальність проблем, пов'язаних із якістю освіти, породжує інтерес до цього кластеру досліджень у багатьох українських науковців. Наразі подана до захисту

дисертаційна робота виконана в співробітництві з фахівцями кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка у контексті наукової теми «Зміст та технології забезпечення якості педагогічної освіти в умовах євроінтеграції».

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки і результати, які представлено в дисертації А.П. Дурдас оцінюємо як теоретично, методично й емпірично обґрунтовані й вивірені. Вони базуються на використанні загальноновизнаних методів дослідження: теоретичних — аналіз (ретроспективний, порівняльний), синтез, інтерпретація, абстрагування, узагальнення, аналогія, порівняння, поєднання логічного й історичного, порівняльно-історичного аналізу, узагальнення конструктивного педагогічного досвіду; емпіричних: вивчення досвіду оцінювання якості університетської освіти в Україні та Франції.

Для розв'язання поставлених завдань і перевірки вихідних припущень комплексно застосовано методи, які є адекватними меті і завданням дослідження: хронологічний, діахронний, структурно-порівняльний аналіз, вивчення й систематизація педагогічної літератури і документальних матеріалів.

3. Наукова новизна одержаних результатів дослідження

полягає в тому, що *вперше* розкрито систему оцінювання якості університетської освіти у Французькій Республіці, як сукупність взаємопов'язаних зовнішніх та внутрішніх її підсистем; визначено періодизацію її становлення в контексті реформування університетської освіти; розкрито особливості структури системи; охарактеризовано діяльність національних агентств оцінювання якості; узагальнено нормативно-правові документи регулювання системи оцінювання якості на європейському та національному рівнях; в науковий обіг введено терміни, що формують норми та процедури проведення оцінювання якості французької університетської освіти; з'ясовано особливості проведення процедури проведення зовнішнього оцінювання якості вищої освіти Французької Республіки; здійснено порівняльний аналіз систем оцінювання якості

університетської освіти у Французькій Республіці та в Україні; *уточнено* теоретичні підходи до подальшого вивчення феномену системи оцінювання якості університетської освіти в українському науково-педагогічному просторі з урахуванням французького досвіду; *подальшого розвитку* набули зміст, форми і методи оцінювання якості університетської освіти.

4. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

Джерельною базою дисертації стали фундаментальні наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, закони, нормативно-правові акти Франції та України.

Отримані результати дисертаційної роботи висвітлено у 33 публікації (із них 28 – одноосібні), із них 10 статей у наукових фахових виданнях України з присвоєнням категорії «Б», 1 стаття у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, 22 – у яких додатково відображені результати дослідження.

Особистий внесок здобувача Особистий внесок здобувача у підготовленій статті у співавторстві з К.А. Бровко, Д.О. Сопова «Е-середовище як складова корпоративної культури в університетах Французької Республіки» автору належить обґрунтування позитивного досвіду використання в дистанційному навчанні в університетах конкретних платформ, що сприяє співпраці між студентами; приділено увагу проблемам ефективності дистанційного навчання студентів задля отримання якісного освітнього результату. У написаній у співавторстві з Н.Г. Батечко, Т.С. Кіщак, М.В. Михайліченко статті «The role of the scientific libraries in ensuring principles of academic integrity» автору належить аналіз накопиченого досвіду зі сприяння підвищенню якості вищої освіти завдяки ролі наукових бібліотек у забезпеченні принципів академічної чесності. У підготовленій у співавторстві з Н.Г. Батечко статті «The French model for assessing the quality of higher education: current trends» фвтору належить аналіз функціонування французької моделі оцінювання якості вищої освіти. У статті, написаній у співавторстві з Н.Г. Батечко «Академічна доброчесність в контексті європейських практик: досвід Франції» автору належить висвітлення питання академічної доброчесності в контексті французького досвіду та

його впливу на якість вищої освіти. У статті «Аксіологічні аспекти освіти дорослих Франції», написаній у співавторстві з Н.Г. Батечко, автору належить аналіз структурних особливостей освіти дорослих у Франції та принципів її функціонування.

5. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані авторкою рекомендації щодо урахування французького досвіду в організації оцінювання якості вищої освіти у практиці університетів України (на рівні держави, системи вищої освіти, закладів вищої освіти, суб'єктів освітнього процесу) на основі досвіду Французької Республіки.

Практичну цінність для дослідників мають маловідомі документи (законодавчі акти в сфері освіти в авторському перекладі, дослідження зарубіжних науковців, зокрема французьких, з обраної теми, а також аналітичні звіти, книги зарубіжних авторів та публікації у французьких періодичних виданнях, які введено до наукового обігу і які можуть бути використані в освітньому процесі підготовки фахівців галузі знань 01. Освіта/Педагогіка, зокрема як складових навчальних дисциплін «Загальна педагогіка», «Історія педагогіки», «Педагогіка вищої школи», «Порівняльна педагогіка», спецкурсів; при підготовці та написанні підручників, навчальних посібників. Результати дослідження можуть бути використані у системі післядипломної педагогічної освіти в процесі підвищення рівня кваліфікації працівників закладів вищої освіти.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес таких закладів освіти: Київський університет імені Бориса Грінченка (довідка № 16-Н від 11.09.2020 р.), Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка (довідка № 1/314 від 19 березня 2020 р.), Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія (довідка № 1/314 від 19 березня 2020 р.), Таврійський національний університет ім. І.В. Вернадського (довідка № 1/314 від 19 березня 2020 р.).

6. Оцінка змісту дисертації та здобутих наукових результатів.

Авторка дисертації досить глибоко і різнобічно піддала аналізу базові для цього дослідження поняття: якість, освіта, система, системний підхід,

університетська освіта, вища освіта, якість освіти, якість навчання, моніторинг, менеджмент, оцінювання вищої освіти.

Дослідження вибудоване методологічно грамотно, позаяк авторка підійшла до нього з розумінням тих суперечностей, які характерні для більшості сучасних освітніх систем, української у тому числі. Ідеться про інформаційне перенасичення змісту освіти і недостатність зусиль з боку вищих органів управління освітою щодо систематизації та стандартизації змісту знань, поглиблення розриву між значенням, яке має освіта для соціуму інформаційної доби, і реальним рівнем компетентності, професіоналізму носіїв соціально значущого знання – вчителів, педагогів; поглиблення невідповідності між об'єктивними потребами й вимогами суспільства і здатністю освітніх систем їх задовольняти.

Виходячи із означених наукових диспозицій, дослідниця сформулювала визначення поняття «якість освіти». «Якість освіти, визначає вона, полягає у відповідності рівню задоволення суб'єктів від одержаних за фахом знань, умінь, що відповідають потребам суспільства та ринку праці; сукупності властивостей освітнього процесу та вимог щодо особливостей процесу навчання та його результату з урахуванням зовнішніх та внутрішніх вимог; відповідності одержаного результату поставленим цілям та рівню розвитку особистості, спроможності закладів вищої освіти надавати адекватні вимогам сьогодення послуги та їх відповідність стандартам акредитації» (Дис. с. 98).

У дисертації досить глибоко проаналізовано й розкрито структурно-функціональні особливості системи оцінювання якості вищої освіти Французької Республіки, зокрема роль і функції національних агентств із зовнішнього оцінювання: Вищої ради з оцінювання досліджень та вищої освіти; Національного комітету з оцінювання державних установ (нині Агентство з оцінювання досліджень та вищої освіти), Генеральної інспекції державного управління освітою та навчанням; Комісії дипломованих інженерів; Комісії з оцінювання підготовки та дипломів у сфері менеджменту; Консультативної національної комісії університетських технологічних інститутів. Разом з тим детально описані й проаналізовані процедурні моменти й методики, документальний супровід процесу

оцінювання якості освіти у французьких університетах. На підставі проведеної дослідницької і аналітичної роботи зроблено адекватні і вірогідні висновки, надано рекомендації щодо можливостей і перспектив застосування французького досвіду оцінювання якості вищої освіти в Україні.

6. Зауваження та дискусійні положення до дисертації

Відзначаючи в цілому високий науковий рівень наукових розробок здобувачки, вважаємо за доцільне вказати на певні дискусійні положення і зауваження до роботи.

1. Заважуємо, що формулювання мети дослідження є дещо звуженим з огляду на заявлені завдання дослідження. У такому формулюванні «Дослідити систему оцінювання якості університетської освіти у Французькій Республіці задля використання позитивного досвіду в Україні» мета дослідження стосується головним чином третього і четвертого завдань дослідження.

2. Зауважуємо також, що друге завдання «Здійснити порівняльний аналіз базових понять дослідження» є недостатньо виправданим з методологічної точки зору і очікуваних результатів. Зрештою, відведений цьому завданню фрагмент висновків до дисертації, засвідчує той факт, що порівняння визначень загальновідомих понять не привело до істотних відкриттів щодо їхнього змісту і наукового призначення.

3. Оцінюючи назагал позитивно зміст дисертації, його структурування і оформлення, зауважуємо, що назва першого розділу «Теоретичні засади оцінювання якості університетської освіти Французької республіки» досить умовно відповідає змісту цього розділу. Надалі в назвах параграфів 1.1.; 1.2.; 1.3. зовсім відсутня вказівка на Французьку Республіку, що позначилося і на висновках до першого розділу, Французька Республіка там загадана буквально в кількох реченнях.

4. Як суперечливі розглядаємо деякі твердження, наведені дисертанткою, а саме: «Система оцінювання якості європейської освіти включає два підходи: континентальний (країни Європи) та британський (Дис.,с.91). Європейська система забезпечення якості вищої освіти базується саме на американській моделі

(Дис.,с.89). Британська і американська моделі оцінювання якості вищої освіти мають подібні риси (Дис., с.97).

5. Позитивно оцінюючи пророблену дисертанткою аналітичну роботу, на підставі якої вона надала рекомендації щодо використання французького досвіду оцінювання якості вищої освіти в Україні, вказуємо на доцільність звернути увагу на таку перевагу французької системи, як гласність: відкритість і доступність для загалу громадян результатів перевірок і оцінювання якості вищої освіти на електронних і друкованих носіях.

6. Наостанок висловлюємо побажання, щоб у подальшій науковій роботі пошукачка ретельніше і уважніше працювала з бібліографічним списком і покликаннями на першоджерела. Наразі на ст. 66 наведено доволі довгий список фахівців, які досліджують проблеми якості французької освіти, однак у бібліографічному списку можна знайти лише половину цих імен. У тексті дисертації маємо пряме цитування без сторінок (Т.Парсонс(с.45); М.Бефрмен. ... (с.77); М.Біренбаум (с.79) та ін).

7. Загальна оцінка дисертації.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер і назагал не зменшують наукову новизну, теоретичну та практичну значущість дисертаційної роботи, що рецензується. З аналізу тексту дисертації офіційним опонентом вбачається дотримання здобувачкою вимог академічної доброчесності в повному обсязі.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

Дисертація «Система оцінювання якості університетської світи у Французькій Республіці» є завершеною науковою працею, в якій її авторкою, **Дурдас Аллою Петрівною**, отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має значення для розвитку компаративних педагогічних досліджень в галузі оцінювання якості університетської освіти.

Дисертаційна робота А.П. Дурдас відповідає порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 р. (зі змінами) та

наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами), а її автор **Дурдас Алла Петрівна** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Науки про освіту (Освітні, педагогічні науки).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
професор кафедри іноземних мов
та методики викладання
Глухівського національного університету
імені Олександра Довженка

Н.М. Лавриченко

